

**POVJERENSTVO ZA PRISUTNOST U SVIJETU –
PREDSJEDNIŠTVO MVOFS-a
PROGRAM FORMACIJE, veljača 2013.
ZA AKTIVNU PRISUTNOST SVJETOVNIH FRANJEVACA U SVIJETU**

Temu pripremio fra Amando Trujillo Cano, TOR, u suradnji s Gianlucom Listom, OFS

Uvod

Kako bismo napravili uvod u cijeli tečaj, obradili smo prošloga mjeseca temu uloge vjernika laika u društvu s gledišta crkvenog nauka. Ovoga mjeseca želimo ići dalje i obraditi načela socijalnog nauka Crkve (SNC), kako bismo podsjetili svjetovne franjevece na još neke smjernice za uključivanje u život društva, kao i vrednovanje i unaprjeđenje politike, prava, društvenih i ekonomskih sustava i drugog. Prije nego započnemo obrađivati ova načela, čini se prikladnim reći nekoliko riječi o prirodi i povijesti katoličkog socijalnog nauka:

Izraz „socijalni nauk“ seže do Pija XI. i označava doktrinarni „*corpus*“ koji se odnosi na teme od društvene važnosti, a razvio se u Crkvi - počevši od enciklike *Rerum novarum* pape Lava XIII., preko učiteljstva rimskih Prvosvećenika u zajedništvu s biskupima. Socijalna skrb jamačno nije započela tim dokumentom, jer se Crkva nije nikada pokazivala kao nezainteresirana za društvo; pa ipak, enciklikom „*Rerum novarum*“ započinje novi put: uglavljujući se na višestoljetnu tradiciju, ona označava novi početak i bitan razvoj naučavanja na socijalnom području.

1. Načela katoličkog socijalnog nauka

Kompendij nabraja četiri trajna, opća i temeljna načela socijalnog nauka Crkve koja se smatraju samim središtem ovoga nauka. To su: *dostojanstvo ljudske osobe, opće dobro, supsidijarnost i solidarnost* (br. 160). Ova načela se ne trebaju promatrati zasebno, nego kao dio „jedinstvenog doktrinarnog *corpusa* koji tumači društvene stvarnosti na cjelovit način“ (br. 162). Njihova vrijednost izvire iz njihove sposobnosti da „pokazuju moguće putove za izgradnju dobrog, istinski obnovljenoga društvenog života“ (br. 162). Budući da se bave ponašanjem osoba, skupina i institucija, čija sloboda i izbori utječu na društveni život, ta načela imaju duboko moralni smisao jer upućuju na posljednje temelje koji taj društveni život uređuju (usp. br. 163).

a. Načelo dostojanstva ljudske osobe ili presonalističko načelo

Ljudska osoba primila je jedinstveno i neotuđivo dostojanstvo od Boga koji je stvorio muškarca i ženu kao živu sliku Božju, i otkupio ih utjelovljenjem i Kristovim pashalnim misterijem. Prema tome, njezino neusporedivo dostojanstvo ne dolazi niti ovisi o okolnostima kao što su nacionalnost, rasa, spol, dob, društveni status, jezik, etničko porijeklo itd. Crkva poziva sve narode da priznaju dostojanstvo svake ljudske osobe, osobito onih koji su siromašni i koji trpe, i da se prema njoj odnose kao prema izvoru i temelju društvenog života, kao i da se prizna da je ona aktivni subjekt i cilj, a ne objekt ili pasivni element (usp. *Kompendij*, 106). Ovo načelo bi se trebalo razmotriti u svjetlu univerzalnoga grijeha i univerzalnoga spasenja, kao i brojnih profila ljudske osobe: njezinog jedinstva kao materijalnog i duhovnog bića, otvorenosti transcendentnome, jedincatosti, vrijednosti i granicama njezine slobode, njezine društvenosti, njezinih prava i dužnosti, kao i onih koja pripadaju narodima, itd. (br. 115. -159.).

b. Načelo općeg dobra

Kompendij definira načelo kao „skup onih uvjeta društvenog života koji grupama i pojedincima omogućuju da potpunije i lakše dođu do vlastitog savršenstva“ (br. 164). Ovo načelo ima temelj u dostojanstvu, jedinstvu i jednakosti svih ljudi; nedjeljivo je od njih i samo s njima ga je moguće postići, unaprijediti i sačuvati njegovu učinkovitost, vodeći računa i o budućim naraštajima. Ovo načelo se jednostavno može objasniti kao težnja za dobrom svih ljudi i svake osobe; ova težnja bi trebala biti primarni cilj svakog društva (usp. br. 165) i svake osobe, u skladu sa sposobnostima svake osobe i povijesnim okolnostima svakoga društva, kroz cjelovito promicanje ljudske osobe i s poštovanjem prema njoj i njezinim temeljnim pravima. Ova obveza uključuje sve razine društva, strukture svake pojedine nacije i međunarodnu suradnju (usp. br. 166). Ovim općim dobrom ne bi se trebalo služiti prema krnjim viđenjima podložnima djelomičnim prednostima koje se iz njega mogu steći, nego bi, umjesto toga, trebalo biti promovirano u svojoj cjelovitosti, pozivajući na stalno rastuću odgovornost za dobro drugoga (usp. br. 167).... O općem dobru ne bi trebalo razmišljati ograničavajući ga samo na njegovu društvoekonomsku i povijesnu dimenziju, budući da je usmjereno prema postizanju posljednjih ciljeva čovječanstva i svega stvorenoga u Bogu, najvišemu dobru (usp. br. 170).

e. Sudjelovanje

Sudjelovanje je karakteristična posljedica supsidijarnosti i uključuje sve djelatnosti preko kojih građani ili udruge pridonose ekonomskom, političkom i društvenom životu građanske zajednice kojoj pripadaju. Sudjelovanje je obveza svake osobe i trebalo bi težiti ostvarenju općeg dobra u svim područjima društva (usp. br. 189). Aktivno, osposobljeno i učinkovito sudjelovanje svih građana predstavlja jedan od temelja i garancija svih demokratskih sustava (usp. br. 190). Kritično je u radu za veću dostupnost informacijama i obrazovanju u svrhu uklanjanja zapreka (kulturnih, pravnih i društvenih), kako bi se ostvarilo sudioničko djelovanje građana u oblikovanju njihovih zajednica. Među ove teške zapreke za sudjelovanje u društvenom i političkom životu spadaju: korupcija, odbojnost prema politici, apstinencija birača, *totalitarni ili diktatorski* režimi, birokracija *de facto* itd. (usp. br. 191).

d. Načelo solidarnosti

Ubrzani razvoj načina i sredstava komunikacije, koji se događa u ovom našem vremenu, stvorio je, nikada kao danas, raširenu svijest o povezanosti i međuovisnosti među ljudima i narodima (usp. br. 192). Ipak, solidarnost nije samo *socijalno načelo*, nego je i *moralna krepost* koja je nužna za ispravno djelovanje institucija i preobrazbu *strukture grijeha* u *strukture solidarnosti*; to nije osjećaj „površnog ganuća zbog patnji tolikih ljudi [...]. Naprotiv, to je *čvrsta i postojana odlučnost* u zauzimanju za *opće dobro* [...] i za dobro bližnjega” (usp. br. 193), slijedeći primjer i nauk Krista koji je bio solidaran s čovječanstvom sve do smrti na križu (usp. br. 196). Načelo solidarnosti poziva sve muškarce i žene da shvate kako imaju veliki dug prema svemu što je ljudski rod razvio u društvu, kao i prema sadašnjim i budućim generacijama (br. 194).

e. Temeljne vrijednosti društvenog života i put ljubavi

U uzajamnoj povezanosti s gore navedenim načelima, socijalni nauk Crkve također označava četiri temeljne vrijednosti: istinu, slobodu, pravednost i ljubav. „Njihovo je prakticiranje siguran i potreban put da bi se postiglo osobno savršenstvo i čovječniji društveni suživot“ (br. 197). Pred često iskrivljenim slikama ljubavi, postoji hitna potreba ponovnog afirmiranja njezine vrijednosti kao „vrhovnog i općeg kriterija cjelokupne socijalne etike“ (br. 204), „najizvrs- njega puta“ (usp. 1Kor 12, 31), iz čijeg se „unutarnjeg izvora“ rađaju druge vri- jednosti (br. 205). Nijedno zakonodavstvo, nijedan sustav pravila ugovaranja ne može zamijeniti ljubav u „uvjeravanju ljudi i naroda da žive u jedinstvu, brats- tvu i miru“ (br. 207). Socijalna i politička ljubav uključuje, ali se ne iscrpljuje u odnosima među osobama (br. 208); ona također zahtijeva da se nastoji oko temeljite obnove struktura, društvenih organizacija i pravnih sustava.

3. Studija primjera: Milanski “*Građansko-bratski laboratorij*” – pripremio Gianluca Lista, OFS

Na zahtjev lombardijskoga Područnog vijeća, od jeseni 2010. do danas, malena, ali reprezentativna skupina svjetovnih franjevacu iz različitih bratstava OFS-a grada Milana, započela je s „Građansko-bratskim laboratorijem“ koji ima dva cilja. Prvi od njih je definiranje “metode” rada, kao suprotnost postojećem modelu u kojemu je teško pronaći način posredovanja koji se zasniva na dijalogu zahvaljujući kojemu – iako imamo različita gledišta o pitanjima o kojima se razgovara – slušamo jedni druge kako bismo pronašli zajednički put „bratskoga razumijevanja“, težeći prema ostvarivanju općeg dobra. Potom bi se

ova metoda prenijela u naša mjesna bratstva, kako bismo bili mjesto za sve ljude u civilnom društvu koje zanima opće dobro, neovisno o njihovoj narodnosti, kulturi, političkim uvjerenjima ili vjerskoj pripadnosti. Drugi cilj se odnosi na „sadržaj“: postavljanje Evanđelja i crkvenog Učiteljstva za glavne izvore u pronalaženju značenja i usmjeravanja naših prijedloga.

Stoga smo zajedno radili na enciklici *Caritas in veritate* izrađujući radne materijale koji su onda proslijeđeni Područnome vijeću kako bi mogli biti upotrijebljeni u programima formacije nekoliko mjesnih bratstava. Potom smo nastavili koristeći Kompendij socijalnog nauka Crkve i imajući u vidu sadašnji povijesni trenutak obilježen ozbiljnom ekonomskom krizom koja proizlazi iz moralne i duhovne krize. Započeli smo tako s izučavanjem dokumenata koji bi nam mogli pomoći da razmotrimo nov način bavljenja ekonomijom, način koji nije odvojen od morala i etike. Ovaj način razmišljanja ima duboke korijene u našoj karizmi pa tako i u povijesti franjevačke duhovnosti.

Približavanje važnih događaja poput mjesnih i parlamentarnih izbora postali su prilika za raspravu među članovima *Laboratorija* koji traže način kako da ugrade *Pravilo OFS-a* i Evanđelje u svoja politička opredjeljenja. Raspravljali smo kao zajednica, poštujući različita mišljenja, ali i dajući prednost osjećaju „bratstva“, prirodnom našem franjevačkom opredjeljenju. Bez sumnje, molitva i oslanjanje na Riječ i *Franjevačke izvore*, za koje smo željeli da uvijek budu prisutni na našim sastancima, pomogli su u tome da Gospodin bude jasno prisutan u našem *Laboratoriju*.

Potom je, tijekom 2012., zajedno s Povjerenstvom za formaciju našega Područja, uveden uvodni tečaj socijalnog nauka Crkve. Tečaj se odvijao kroz četiri mjesečna sastanka (s preko 60 sudionika na svakome), a na njemu je, počevši od objašnjenja razloga zbog kojih Crkva mora govoriti o društveno- političkim stvarnostima, predstavljena povijest i sadržaj socijalnoga nauka, kao i svjetovni franjevci koji su svoje živote uložili u služenje Crkvi i društvu, te su, na kraju, dane neke smjernice za obveze OFS-a u Crkvi i društvu u narednim godinama.

Predložene teme za promišljanje i razgovor u bratstvu

Načelo dostojanstva ljudske osobe je ugrađeno u *Generalne konstitucije OFS-a*, osobito u II. poglavlje, posvećeno "Djelatnoj prisutnosti u Crkvi i društvu" (članci 17. -27.).

1. Iznova pročitajte ovaj dio *Konstitucija* i razgovarajte u bratstvu bar o člancima 18, t.1 i 22, t.2. Kako se oni primjenjuju? Ako se možda ne primjenjuju, zbog čega je to tako? Na koje načine bi se oni mogli primijeniti u tvom bratstvu?

2. Raspravite o značaju koji načela i vrijednosti katoličkog socijalnog nauka imaju u odnosu na konkretni društveni kontekst u kojemu se nalazi vaše bratstvo.